

Innhold

Forord	9
Kapittel 1 Introduksjon	13
Musikk som allestedsnærværende	13
Musikk er noe vi gjør	14
Er musikk alltid bra?	14
Målgruppe	16
Formålet med boken	17
Gangen i boken	19
Kapittel 2 Teoretiske perspektiver og sentrale begreper	23
Rettighetsperspektivet	23
Det sosiokulturelle perspektivet	26
Ungdom som kategori og livsfase	27
Oppsummering	34
Kapittel 3 Musikkens mangfold og betydning	37
Berlins bydeler	37
Musikkens historiske og universelle betydning	38
Musikkens biologiske opprinnelse	39
<i>Musicking</i> – musikk som noe vi gjør	40
Musikkens ulike <i>affordances</i>	40
Musikk som uttrykk for hvem jeg er	41
Musikk som kontakt med og avstand til voksne	42
Musikkterapi som praktisk virksomhet og akademisk fag	46
Oppsummering	51
Kapittel 4 Popmusikk og fortelling	53
Tupac og synet på livet	53
Musikk, fortelling og fellesskap	53
Popmusikkens betydning og ungdommers preferanser	55

	Popmusikk, hypertekstualitet og identitet	56
	Popmusikkens musikkgenre	59
	Viktigheten av å følge avvikene	63
	Stemmens fylldighet	64
	Betydningen av hvordan det snakkes	65
	Oppsummering	66
Kapittel 5	Praksiseksempler	69
	Famlende forsøk og noe å glede seg over	69
	Tiltak i skolen: rockeband som tilhørighet til et læringsfellesskap	69
	Tiltak i barnevernet: revy som ramme for tilhørighet og identitetsarbeid	72
	Tiltak i kriminalomsorgen: rockeband som fellesskap i fengsel og overgang til frihet	75
	Tiltak ved rusomsorg: Ord, rytme og mening erstatte rus	78
	Tiltak for flyktninger: musikktilbud som mulighet til nærmiljøforankring	81
	Tiltak på sykehus: musikktilbud som utvidet handlingsrom ved langvarig sykehusinnleggelse	82
	Tips til forskjellige yrkesgrupper	84
	Oppsummering	85
Kapittel 6	Musikkverkstedet som arbeidsform	89
	Et spørsmål om å kunne spillets regler?	89
	Språk, improvisasjon og uventede vendinger	89
	Hva er et musikkverksted?	91
	Hvem kan være med som deltakere på et musikkverksted?	92
	Oppsummering	105
Kapittel 7	Musikk som mulighet i det forebyggende arbeidet	109
	Et uutnyttet potensiale	109
	Musikk som mulighet til å si fra og bli hørt som gruppe	110
	Musikk som trivsel og uttrykk for følelser	110
	Musikk som verktøy for læring	111
	Formelle og uformelle læreprosesser	112
	Forebyggende arbeid sett fra et folkehelseperspektiv	114
	Ungdoms makt og innflytelse	116

Universelle verdier må forankres i praksis	118
Musikkdeltakelse som mulighet til å motarbeide stigmatisering	119
Musikk som mulighet til motstand og protest.	122
Musikk som mulighet til å holde ungdom engasjert	123
Oppsummering	124
Kapittel 8 Implikasjoner for praksis	127
«I see Fire!»	127
Musikk og individuell tilpassing	128
Arbeid med musikk ved samfunnets institusjoner	129
Relasjoner til voksne støttepersoner	131
Musikk i fritiden og i jevnalderfellesskapet	134
Musikk i tverrfaglig samarbeid	136
Musikkaktiviteter og nærmiljøtiltak	138
Ledelsesforankring	139
Oppsummering	140
Kapittel 9 Avsluttende tanker	143
«Fight the Power»	143
Kan jeg spille?	145
Selvforvaltning og kollektivt ansvar.	146
Drømmer og håp	147
Forberedelse til voksenlivet	148
Voksnes engasjement	148
Litteratur	152
Nettsider	163
Støtteordninger for ungdom	164
Stikkord	167
Om forfatterne	170

Forord

Denne boken er skrevet som en del av forskningsprosjektet *Mot et selvstendig liv i fellesskap: en kvalitativ studie av musikkterapeutisk praksis i fasen av ettervern innen barnevernet*, et samarbeidsprosjekt mellom GAMUT – Griegakademiets senter for musikkterapiforskning, Universitetet i Bergen og Aleris Omsorg Norge. For leseren kan det være nyttig å vite noe om forfatterne og bakgrunnen for boken. Viggo har siden oppveksten vært sterkt engasjert i musikk. Astrid har hele livet vært involvert i ulike ballidretter, både som utøver og som trener og tilrettelegger for barn og ungdom. Gjennom idrett og musikk har vi hver på vårt vis skaffet oss kontinuitet i egen ungdomsidentitet. I det nevnte forskningsprosjektet og i arbeidet med denne boken har jeg, Viggo, invitert Astrid inn i min musikkverden og delt mine erfaringer med musikk og musikkterapi. Gjennom samtaler og samskriving har vi utviklet bokens tema og problemstillinger: *På hvilke måter kan musikk gi rammer for ungdoms engasjement og deltakelse? Hvordan kan voksne bruke musikk som ressurs i forebyggende arbeid med ungdom?*

Boken er inspirert av og bygger på Viggos erfaringer som musiker og musikkterapeut. Vi starter derfor med å gi deg som leser dette bakteppet. For meg (Viggo) spilte musikken en viktig rolle i oppveksten i Loddefjord, en drabantby utenfor Bergen. Loddefjord var på 1980-tallet et samfunn med store utfordringer når det gjaldt rus og ungdomskriminalitet. Muligheten for å trække feil var absolutt til stede. På fritiden fikk vi bruke skolens musikkrom og vi spilte i rockeband. Godt hjulpet av engasjerte musikkklærere ved ungdomsskolen Sandgotna i Bergen vest, etablerte vi rockebandet *Little Ease*. Det ble opptredener på diverse fritidsklubber og på NRK-tv-programmet *Halvsju*. Vi fylte tiden med det vi selv opplevde som meningsfulle aktiviteter. Gjennom musikkøvinger, konserter og deltakelse på talentkonkurranser ble vi sett og anerkjent for det vi selv trodde på og hadde et eiendomsforhold til. Det å drive med musikk ble et godt alternativ til å henge på hjørnet og engasjere seg i potensielt sett negative aktiviteter og miljøer.

Musikkens muligheter har fulgt meg også senere i livet. I tidlig voksen

alder erfarte jeg noen travle år som artist i bandet Pogo Pops. Rockebandet var arena for vennskap, personlige utfordringer og muligheter for utvikling av sosiale nettverk. Flere turneer, også utenlands, ble viktige hendelser som i ettertid har preget min vei inn til musikkterapien. Med bakgrunn i mine hovedsakelige positive erfaringer med musikk, har jeg nå i voksen alder en sterk tro på at det nytter å hjelpe både seg selv og andre med musikk som redskap. Disse høyst personlige erfaringene ligger til grunn for mine anstrengelser og mitt engasjement som musikkterapeut. Jeg har fortsatt en sterk tro på populærmusikkens muligheter i arbeid med mennesker.

Min profesjonelle historie som musikkterapeut begynte i 1999 da jeg som nyutdannet fikk jobb i et fengsel. I fengselet opplevde jeg for første gang hvilket potensial musikk kan ha i sosialt arbeid. Jeg traff volds- og narkotikadømte unge menn som på ulikt vis brukte musikk som verktøy for å uttrykke seg og for å skape opplevelser av tilhørighet og vennskap. Min neste jobb som musikkterapeut var som spesiallærer for en ungdomsskoleelev som hadde falt utenfor både skole- og jevnalderfellesskapet. Gjennom et musikkterapeutisk tilbud etablerte vi et rockeband. For denne eleven bidro rockebandet til en utvikling fra marginalisert, via nybegynnerstatus til viderekommende i bandet. Vi jobbet med utviklingsmål som opplevelse av mening og tilhørighet i forhold til et jevnalderfellesskap. I 2003 ble jeg ansatt i en barnevernsinstitusjon. Jeg hadde ikke arbeidet i feltet tidligere, og hadde heller ikke noen andre musikkterapeuter å diskutere bruk av musikk i barnevernet med. Jeg er fortsatt ansatt ved denne institusjonen, hvor jeg utøver og videreutvikler min praksis i møte med barn og unge i nye situasjoner og i nært samarbeid med gode fagkolleger.

På flere måter vil jeg si at min identitet som terapeut kan ses på som en form for prøving og feiling i samarbeid med et arbeidsfellesskap. De siste årene har dette også dreiet seg om et akademisk engasjement knyttet til forskning og refleksjon over egen praksis sammen med gode forskerkolleger, deriblant Astrid. Denne boken er således et resultat av flere arbeidere, både praktiske, empiriske og teoretiske.

Vi takker professor Brynjulf Stige og kolleger ved Griegakademiets senter for musikkterapiforskning, Universitetet i Bergen for gode innspill, blant annet på forskningsmøte i oktober 2014. Takk til Regionalt kunnskapscenter for barn og unge – Nord, UiT Norges arktiske universitet, og særlig til kollega Marcela Douglas, for bidrag til boken. Wenche Bjørnebekk, redaktør ved Universitetsforlaget fortjener en stor takk for samarbeidet. Vi takker også Marte Stapnes ved Universitetsforlaget for samarbeidet i ferdigstillingen av boken. Viggo retter en særlig takk til Erik Sandøy og Thomas Høiseith ved Aleris Omsorg Norge for støtte til arbeidet med boken.

Denne boken ville ikke blitt til uten raushet og interesse fra våre familier i Tromsø og Bergen. Takk til Rune Solberg for fotografiene og til bassist Amanda Alvheim Krüger som er på coveret.

Bergen og Tromsø, april 2015

Viggo Krüger og Astrid Strandbu